

קונצ'רטו לקלרינט / ארטי שו

הצעות לפעילות

א. הכרות עם העולם המוזיקלי של היצירה

1. **אפיון הסגנונות**: סגנונות הג'אז האופייניים ליצירה הם סווינג, בלוז ובוגי ווגי. מומלץ להשמיע דוגמאות מוזיקליות של סגנונות אלה, ולאפיין אותם במילותיהם של התלמידים, או לבחור אפיונים מתאימים מתוך מאגר נתון. לדוגמה:
קצבי, ריקודי, מהיר, הרבה חזרות על תבנית מלודית, פיסוק ברור, פסוקים שווים באורכם, בס "הולך", ליווי בתבנית אוסטינטו, משקל זוגי, סינקופות, תבנית הרמונית חוזרת, צבע בולט של הפסנתר ועוד.

דוגמה לסגנון בוגי ווגי, בהן אפשר לשמוע היטב את המהלך ההרמוני החוזר:

כריס ווטסון בפסנתר

<https://www.youtube.com/watch?v=Pt3VkoUEkxE>

תזמורתו של ג'ון מילר

<https://www.youtube.com/watch?v=pt-dfPnBeLE>

יצירתו של הנרי מנציני "הילוכו של פיל-תינוק" (Baby Elephant Walk).

מהלך 12 התיבות שונה מעט מהמהלך ביצירתו של שו, אך תבנית האוסטינטו של התזמורת זהה.

<https://www.youtube.com/watch?v=qPKDb99JYeM>

2. **התנסות באילתור** על התבנית ההרמונית החוזרת: נגינת הבס ההולך האופייני, ואילתור בכלי או בקול מעל לבס זה.

כהכנה (או אם אין לתלמידים אפשרות לאלתר) אפשר לשיר לאורך כל 12 התיבות סולם דו מיקסולידי בעליה ובירידה – 8 צלילי הסולם לאורך כל שתי תיבות.

3. **צפיה והתנסות בריקוד**:

ריקוד הבוגי ווגי הוא ריקוד זוגות המתבסס על זריזות רגליים. בסרטון הבא אפשר לראות מספר זוגות רוקדים בתחרות. הזוג המתחיל בדקה 54:10 (זוג המייצג בתחרות את פולין) מדגימים יפה את המהירות, הוירטואוזיות וההומור האופייניים לסגנון זה.

<https://www.youtube.com/watch?v=fKwuKY8V6Y>

לאחר הצפיה מומלץ להתנסות בריקוד חופשי המדגים זריזות רגליים והומור. אפשר להוסיף התייחסות לתבנית החוזרת של 12 תיבות – לשנות כיוון או להחליף את קבוצת הרוקדים בכל 12 תיבות.

4. הכרות עם הצליל של תזמורת הביג-בנד:

היצירה כתובה לתזמורת סימפונית, אך היא נובעת מתוך העולם הצלילי של תזמורות הביג-בנד האמריקאיות של שנות ה-30 וה-40. כדאי להכיר את ההרכב המיוחד ואת הכלים המשתתפים בו, ולשמוע דוגמאות מוקלטות.

ב. מבנה המלודיה ביצירה

ביצירה שני סוגי מלודיה – מלודיות הבנויות סביב מוטיב ופיתוחו ומאפיינות את קטעי ה"בוגי ווגי", ומלודיות חופשיות המאפיינות את הקדנצות.

1. מוטיב ופיתוחו:

* האזנה ליצירה או שיר המבוססים על מוטיב ורישום האפשרויות השונות לפיתוחו: חזרה, סקווצה, הארכה, שינוי הכיוון, וריאנט מלודי, וריאנט מקצבי, אוגמנטציה ודימינוציה וכד'.

* האזנה להתחלה של מלודית הבוגי ווגי (12 תיבות ראשונות של הקלרינט) וזיהוי של המוטיב ושל התפתחותו.

* האזנה עם התוים של המלודיה, כשהם מחולקים לפי התפתחות המוטיב

The image displays four staves of musical notation in G major, illustrating the development of a motif. The first staff shows the initial motif: G4 (quarter), A4 (quarter), B4 (quarter), C5 (quarter), B4-A4 (beamed eighth notes), G4 (quarter). The second staff shows the motif with a chromatic alteration: G4 (quarter), A4 (quarter), B4 (quarter), C5 (quarter), B4-A4 (beamed eighth notes), G4 (quarter), with a sharp sign above the final G4. The third staff shows the motif with a chromatic alteration: G4 (quarter), A4 (quarter), B4 (quarter), C5 (quarter), B4-A4 (beamed eighth notes), G4 (quarter), with a sharp sign above the final G4 and a flat sign below the final G4. The fourth staff shows the motif with a chromatic alteration: G4 (quarter), A4 (quarter), B4 (quarter), C5 (quarter), B4-A4 (beamed eighth notes), G4 (quarter), with a sharp sign above the final G4 and a flat sign below the final G4, and a final G4 (quarter) note.

* בחירת מוטיב קצר בן 4-5 צלילים, רישומו על הלוח וחיבור מנגינה המתבססת עליו ומשתמשת באחת או יותר מתוך אפשרויות הפיתוח השונות.

* יצירה בתנועה: בוחרים מוטיב תנועתי קצר. מקשיבים לבוגי ווגי ומלווים בתנועה, תוך התייחסות לפיתוח של המוטיב.

2. **התנסות באילתור חופשי** : האילתור הוא לב-ליבו של הג'אז, וזוהי בעצם יצירה אינסופית וחד פעמית השוברת את הגבולות בין המלחין והמבצע.

א. האזנה לשירים המוכרים לתלמידים בביצועי ג'אז (לדוגמה : הביצועים של להקת "ילדוג'אז")

ודיון על הקשר בין המנגינה המוכרת לבין מה ששמענו. שאלות לדוגמה :

* האם יש קשר בין האילתור לבין השיר? מהו הקשר?

* האם אותו אילתור יכול היה להוצר גם למנגינה אחרת?

* האם האילתור מוסיף לשיר או מפריע לו?

* האם כל נגן יכול לאלתר?

* האם כל שיר מתאים לאילתור?

בדוגמה הבאה השיר "ארץ זבת חלב ודבש" למנגינה של עמירן בעיבוד ג'אז, עם קטעי סולו קצרים של טרומבון ושל סקסופון.

<https://www.youtube.com/watch?v=BpjPulHenNc>

ב. היצירה כולה כתובה באופן מדויק, אבל אופייה אילתורי, ממש כמו הקדנצות הקלאסיות הכתובות. על כן יסוד האילתור חיוני בהתנסות טרום-האזנה :

משחק אילתור חופשי בשירה : המורה פונה אל תלמיד בשאלה מושרת, כגון : "מה שלומך", "איך מזג האויר היום", והתלמיד עונה לו בשירה כתגובה לשירת המורה.

בכתות מתקדמות יוכלו התלמידים לשיר ביניהם, בלי פניית המורה לכל תלמיד.

ג. משחק אילתור נוסף : בחירת תמליל פשוט כלשהו – סיפור או שיר שיש לתלמידים בכתובים, ושירה של כל משפט בידי תלמיד אחר, בשרשרת.

ג. השוואה בין הקדנצות בקונצ'רטו של שו לקדנצות בקונצ'רטו הקלאסי :

1. **חזרה** : בהנחה שהתלמידים מכירים מהו קונצ'רטו, נזכרים וחוזרים על תפקידי התזמורת והסולן, ועל תפקידה של הקדנצה.

2. **האזנה** : הקשבה לקדנצות של קונצ'רטי קלאסיים ואפיון שלהן : מפעם חופשי, וירטואוזיות, הסולן מנגן ללא ליווי, אין חלוקה ברורה לפסוקים ואי אפשר לצפות מתי יגיע סיום הקדנצה.

3. **האזנה** : מקשיבים לכל אחת מ-4 הקדנצות בקונצ'רטו של שו ומשווים לאיפיוני הקדנצות הקלאסיות.

4. **דיון** : האם תפקיד הקדנצות בקונצ'רטו של שו זהה לתפקידן במוזיקה הקלאסית? האם משקלן דומה?

ד. הקדנצה הרביעית :

בקדנצה זו יש משמעות לקו המתאר המלוּדי, המביא לסיום בשיא של גובה.

1. תאור תנועת ("ציור" באוויר) של קו המתאר המלוּדי תוך כדי האזנה לקדנצה.

2. משחק שירה : המורה או אחד התלמידים מתווה בידו קו מתאר פרי המצאתו, והכתה (או תלמיד אחד) שרים בהתאם.